

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุ

ตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

The Model of Participation in Quality of Life Elderly Promotion

: A Case Study in Elderly School ,Nongrong Sub-District,

Phanomthuan District, Kanchanaburi Province

สุทิน อ่อนอุบล*

Suthin On-Ubon*

(Received : August 21, 2021 / Revised : September 25, 2021 / Accepted : November 2, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิต ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต และสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรงอำเภอนมทวนจังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยและพัฒนา ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมระหว่างการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอนคือ 1 การศึกษาคุณภาพชีวิต ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต และความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 2 การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และ 3 การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง เก็บข้อมูลเชิงปริมาณในประชากรคือผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ 67 คน ด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าแบ่งเป็น 5 ระดับ ที่ผ่านการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 15 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์ และแนวทางการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.02 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.10 ความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย คือการพัฒนาการออกกำลังกายที่มีความหลากหลายโดยให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วม ความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้สูงอายุคือ การให้ลูกหลานเอาใจใส่ดูแล การไปทำบุญในวันสำคัญต่างๆ และการเยี่ยมบ้านร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและชุมชน ความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่ การจัดกิจกรรมสังสรรค์ของผู้สูงอายุ การดูแลเรื่อง

*สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

E-mail: thinubon@gmail.com

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

สวัสดิการต่างๆ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนผู้สูงอายุ ความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมคือ การรักษาดูแลความสะอาดบ้าน การรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ป่าชุมชน สำหรับรูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเกิดจากการดำเนินงานระหว่างภาคีเครือข่ายในพื้นที่และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันคิดและพัฒนากิจกรรม เพื่อนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อมร่วมกับการตระหนักรู้ของประชาชน โดยนำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสร้างจุดร่วมในการรวมพลังชุมชนอย่างเข้มแข็ง ใช้หลักการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผนปฏิบัติการ การติดตามประเมินผล และการรับผลประโยชน์ โดยสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมของชุมชนที่มีความพร้อมในการปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ

Abstract

The purpose of this research was to study the quality of life of the elderly and factors affecting the quality of life of the elderly as well as needs for enhancing the quality of life of the elderly and create a model of participation in enhancing the quality of life of the elderly in the elderly school in Nong Rong Subdistrict, Phanom Thuan District, Kanchanaburi Province. Being research and development with mixed research method was used during quantitative and qualitative data collection, and this research were divided into 3 steps i.e. 1. quality of life study, factors affecting the quality of life, and needs to enhance the quality of life of the elderly. 2 creating a model of participation in enhancing the quality of life of the elderly. And 3 presenting the development model of participation in enhancing the quality of life of the elderly in the Nong Rong Subdistrict Elderly School. The quantitative data were collected in the population of 67 elderly school using a 5-level estimation scale as questionnaire that was examined for the index of item objective congruence (IOC) and the questionnaire's confidence. Qualitative data were collected from 15 people involved in the quality of life improvement of the elderly by using an interview form and group discussion guidelines. The quantitative data was analyzed with descriptive statistics and analyzing qualitative data with content analysis.

The results showed that The overall quality of life of the elderly in the school of the elderly was at a high level, with an average of 4.02. Factors related to the quality of life of the elderly in the School of the Elderly were at a high level, with an average of 4.10. The

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

need to enhance the quality of life physically is to develop a variety of exercises by engaging the community. The need to enhance the mental quality of the elderly is Taking care of children Making merit on important days and joint home visits between the elderly and the community. The need to enhance the quality of life in relation to social relationships, including organizing social events for the elderly Taking care of welfare matters and teaching and learning activities in schools for the elderly. The need to enhance the quality of life in the environment is to maintain the cleanliness of the house. environmental campaign Forest conservation community forests. As for the participation model in enhancing the quality of life of the elderly, it arises from the operation between the network partners in the area and the local administrative organizations together to think and develop activities: to be used to improve the quality of life of the elderly in terms of physical health, mental health, social relationships and environment together with public awareness by bringing the local culture to create a joint point to unite the strength of the community. Using the principle of participation to drive operations, which is participation in decision making operational planning follow-up evaluation and receiving benefits by creating a sense of responsibility for the community that is ready to work to improve the quality of life of the elderly.

Keywords : Participation ; Quality of Life ; Elderly ; Elderly School

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจากนโยบายประชากรและการวางแผนครอบครัวที่ประสบความสำเร็จในอดีต รวมถึงความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสาธารณสุข ทำให้ให้คนไทยมีสุขภาพแข็งแรง อายุยืนยาวขึ้น การศึกษา ทักษะและความรู้ดีขึ้น ส่งผลให้ภาวะเจริญพันธุ์และอัตราประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง ขณะที่ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากตัวเลขการคาดประมาณประชากร พบว่า พ.ศ. 2568 ประชากรในประเทศไทยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะมีจำนวนเพิ่มขึ้น คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20.00 ของประชากรทั้งหมด เท่ากับว่าประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพราะผู้สูงอายุมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับช่วงวัยและสุขภาพมากขึ้น ทั้งด้านสุขภาพ ความเจ็บป่วย อาชีพและรายได้ ซึ่งเป็นเหตุผลที่ผู้สูงอายุมีความต้องการและมีความจำเป็นในการรับสวัสดิการสังคมจากรัฐและจากภาคส่วนอื่นๆ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและดำรงอยู่อย่างสมศักดิ์ศรี (ศิวลาภ สุขไพบุลย์วัฒน์, 2560)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

การเพิ่มของจำนวนผู้สูงอายุในที่สังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นผลให้สังคมมีภาระที่ต้องดูแลในเรื่องการรักษาพยาบาล การรักษาสุขภาพอนามัย เงินสวัสดิการผู้สูงอายุ เงินบำเหน็จบำนาญ การจัดบริการด้านที่พักอาศัย รวมไปถึงการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุ (สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์, 2557) ดังนั้น การลดผลที่เกิดขึ้นจากการเพิ่มของผู้สูงอายุควรต้องมีการส่งเสริมการสร้างรายได้และการมีงานทำในผู้สูงอายุ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่เป็นคลังสมองของชาติทั้งภาครัฐและเอกชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและประเทศ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเอง โดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและความจำเป็นทางกายภาพให้เหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุ และการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบที่หลากหลาย โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง

จากสถานะการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นผลให้รัฐบาลต้องดูแลผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งรัฐบาลมีภาระหน้าที่โดยตรงได้มีนโยบาย และแผนการดำเนินงานเพื่อลดผลกระทบดังกล่าว โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) กำหนดเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ 20 ปี โดยมีหลักการสำคัญข้อที่ 2 คือการยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ มีการกำหนดยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ด้วยการพัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12, 2559) การเตรียมความพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่ต้องการให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เกิดจากแนวคิดที่ตระหนักถึงคุณค่า และพลังของผู้สูงอายุ โดยการสร้างพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรงเป็นดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ โดยทำงานแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และภาคประชาชนในตำบลหนองโรง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีแหล่งรวมตัวพบปะสังสรรค์และทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม และพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรงให้ดีขึ้น

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงระดับคุณภาพชีวิต ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต และสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผลของการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อศึกษาความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
4. เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมระหว่างการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) กับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) เพื่อให้การวิจัยได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาคุณภาพชีวิต ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต และความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อตอบวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1.เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ และ 3 เพื่อศึกษาความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยการศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และศึกษาข้อมูลภาคสนาม ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

พื้นที่ในการศึกษา ศึกษาในเขตพื้นที่ตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ประชากรที่ศึกษา แบ่งออกประชากรเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ประชากรที่เก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิต ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต และความต้องการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คือผู้สูงอายุที่กำลังเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ทั้งหมด 67 คน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุฯ จำนวน 7 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโรงที่รับผิดชอบงานในโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองโรง จำนวน 2 คน และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นๆ จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่มาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และการเติมข้อความให้สมบูรณ์

ส่วนที่ 2 คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรงทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ คุณภาพชีวิตด้านสังคม และคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ดีที่สุด ระดับดี ระดับปานกลาง ระดับไม่ดี และระดับไม่ดีเลย

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ มีเนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญ 4 ด้านคือ การให้คุณค่าของตนเอง การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีส่วนร่วมในครอบครัวและชุมชน และการสนับสนุนทางสังคม มีลักษณะแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด จัดระดับของระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดช่วงค่าคะแนนเฉลี่ยตามแนวคิดของเบสท์ (John W. Best, 1997 : 190)

ส่วนที่ 4 ความต้องการและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ใน 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ให้ผู้ตอบตอบตามความคิดเห็นของตนเอง

2. ใช้แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง จำนวน 15 คน ทั้งนี้ใช้ประเด็นการสนทนาเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านที่มีความรู้และประสบการณ์ในการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องค่าเฉลี่ยของข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2) การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้สูงอายุที่มีคุณลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี นำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเท่ากับ 0.85 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามปัจจัยที่มีผลกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เท่ากับ 0.95 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยลงพื้นที่นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรผู้สูงอายุที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนผู้สูงอายุทั้งหมด 67 คน เก็บข้อมูลได้ 63 คน คิดเป็นร้อยละ 94.02

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) นำมาใช้ในการแยกแยะข้อมูลแล้วจัดกลุ่มข้อมูล (category) ได้แก่ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ สรุปร่างข้อเสนอในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อนำเข้าสู่การดำเนินงานวิจัยในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ดังนี้

1. การสร้างโครงสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นการสร้างโครงสร้างการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยการประชุมระดมสมองจากผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 20 คน

2. การตรวจสอบโครงสร้างการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยใช้เทคนิคผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ (Subject Matter Specialist: SMS) จำนวน 3 คน ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

3. การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการพัฒนาการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยนำข้อเสนอแนะในประเด็นต่างๆ มาแก้ไขและปรับปรุงเป็นรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สมบูรณ์

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย กระดาษชาร์ท ปากกาสี แบบบันทึกการประชุมระดมสมอง และการสังเกตการณ์มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมประชุมและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมประชุม

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโโรง โดยจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์และผู้เกี่ยวข้อง (Connoisseurship) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโโรง จำนวน 15 คน ใช้วิธีการเลือกอย่างเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมที่ครบถ้วนและมีความสมบูรณ์ ทำการปรับปรุงแก้ไขแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในอนาคตต่อไป

ผลการวิจัย

1. **ข้อมูลทั่วไป** ผู้สูงอายุเป็นเพศหญิง ร้อยละ 85.70 มีอายุระหว่าง 60-69 ปี ร้อยละ 57.10 (อายุเฉลี่ย 68 ปี) จบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 93.70 สามารถอ่านหนังสือได้ ร้อยละ 93.70 และเขียนหนังสือได้ ร้อยละ 96.80 ยังประกอบอาชีพอยู่ ร้อยละ 61.90 ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 38.10 อาศัยอยู่บ้านของตนเอง ร้อยละ 98.40 โดยอาศัยอยู่กับคู่สมรส ร้อยละ 28.60 รองลงมาอาศัยอยู่กับบุตร ร้อยละ 27.00 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 90.50 รายได้ส่วนใหญ่มาจากเบี้ยยังชีพของทางราชการ ร้อยละ 82.50 เป็นผู้ที่มีหนี้สิน ร้อยละ 58.70 โดยส่วนใหญ่มีหนี้มากกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 38.10 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มจักสาน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออกกำลังกาย และกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน ร้อยละ 82.50 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญวันพระ ใส่บาตรตอนเช้า ทำบุญวันสำคัญต่างๆ ร้อยละ 98.40 กิจกรรมยามว่างส่วนใหญ่จะดูโทรทัศน์/ฟังวิทยุ ร้อยละ 49.20 และเป็นผู้ที่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 63.50

2. **ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ** โดยภาพรวมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.02 เมื่อพิจารณาแยกรายได้ พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน โดยคุณภาพชีวิตด้านสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ 4.24 รองลงมาได้แก่ คุณภาพชีวิตทางด้านสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ และ คุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.19, 3.94 และ 3.72 ตามลำดับ ดังตารางต่อไปนี้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลหนองโ้ง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

คุณภาพชีวิต	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
คุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย	3.72	0.47	ระดับมาก
คุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ	3.94	0.68	ระดับมาก
คุณภาพชีวิตทางด้านสังคม	4.24	0.69	ระดับมาก
คุณภาพชีวิตทางด้านสิ่งแวดล้อม	4.19	0.65	ระดับมาก
โดยรวม	4.02	0.48	ระดับมาก

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยภาพรวมมีความเห็นต่อปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ปัจจัย มีค่าเฉลี่ย 4.10 เมื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแยกรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ปัจจัย โดยการให้คุณค่าของตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ค่าเฉลี่ย 4.14 รองลงมาได้แก่การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน และการสนับสนุนทางสังคม มีค่าเฉลี่ย 4.13, 4.06 และ 4.05 ตามลำดับ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโ้ง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
การให้คุณค่าของตนเอง	4.14	0.51	ระดับมาก
การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน	4.13	0.53	ระดับมาก
การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน	4.06	0.78	ระดับมาก
การสนับสนุนทางสังคม	4.05	0.83	ระดับมาก
โดยรวม	4.10	0.66	ระดับมาก

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

4. ความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง ใน 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม สรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง

อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	ความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต
ด้านร่างกาย: ผู้สูงอายุมีการออกกำลังกายน้อย ไม่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกายที่ต่อเนื่อง กิจกรรมการออกกำลังกายเป็นแบบเดิมๆ ไม่รูปแบบที่หลากหลาย	ต้องการพัฒนาด้านการออกกำลังกายโดยช่วยกันรณรงค์ในการออกกำลังกาย การจัดกิจกรรมการพัฒนาการออกกำลังกายที่มีความหลากหลาย โดยให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายของชุมชนที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมในการรณรงค์ออกกำลังกายของชุมชน
ด้านจิตใจ: ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ถูกปล่อยให้อยู่บ้านกับเด็ก จึงขาดการดูแลจากลูก ต้องทำกิจกรรมประจำวันด้วยตัวเอง นานๆ ไปร่วมกิจกรรมในชุมชน และร่วมกิจกรรมกับเพื่อที่โรงเรียนผู้สูงอายุเดือนละ 2 วัน	ต้องการให้เอาใจใส่ในเรื่องผู้สูงอายุ ให้ลูกหลานมาดูแล การจัดกิจกรรมถือศีลและบวชชีพรามณ์ กิจกรรมให้คนในชุมชนรักใคร่ปรองดองกัน พุดคุยเป็นมิตรกัน การจัดกิจกรรมไปทำบุญที่วัดในวันสำคัญต่างๆ และการกิจกรรมการเยี่ยมและดูแลผู้สูงอายุให้ผู้สูงอายุมีความสุข โดยการทำงานร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม: ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะใช้เวลาอยู่บ้านตามลำพัง หรืออยู่กับลูกหลาน เมื่อมีงานประเพณีสำคัญทางศาสนาจึงจะได้มีโอกาสไปร่วมปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ในชุมชน บางคนไม่มีโอกาสร่วมกิจกรรมของชุมชนเพราะต้องทำงานหาเงิน	ต้องการให้หน่วยงานต่างๆ เข้าไปช่วยเหลือผู้สูงอายุ การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมสังสรรค์ของผู้สูงอายุให้มากขึ้น การให้รัฐมาดูแลเรื่องสวัสดิการด้านต่างๆ และให้คนในชุมชนมีความรักความสามัคคีกัน โดยการมีส่วนร่วมในการประชุมระดมสมองเรื่องต่างๆ การทำโครงการพัฒนาด้านสังคมของผู้สูงอายุที่ขาดคนดูแล การร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้สูงอายุ
ด้านสิ่งแวดล้อม: ผู้สูงอายุจะอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง และไปทำงานหาเงินเลี้ยงตนเอง ไม่ค่อยมีโอกาสไปร่วมกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน แต่ส่วนใหญ่ยังมีความต้องการที่จะไปร่วมกิจกรรมชุมชน	ต้องการให้มีการรักษาและดูแลความสะอาดบ้านพักผู้สูงอายุ กิจกรรมรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ป่าชุมชน การปลูกต้นไม้ในป่าชุมชน และการจัดการขยะในชุมชนให้ดีขึ้น โดยผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับชุมชนทุกๆ กิจกรรม

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

4. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองโรง ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุใน 4 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการคิดและร่วมตัดสินใจ ชุมชนเห็นว่าควรต้องเริ่มต้นจากครอบครัว โดยมุ่งเน้นให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ สมาชิกในครอบครัวสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกในครอบครัวได้มากกว่าคนนอก ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวต้องเข้ามามีส่วนร่วมคิดและตัดสินใจกำหนดกิจกรรมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุร่วมกับสมาชิกในชุมชน หน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ ในชุมชน

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน ชุมชนเห็นว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หน่วยงาน องค์กร และกลุ่มต่างๆ ในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุร่วมกัน โดยการนำโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ร่วมกันตัดสินใจมาวางแผน จัดลำดับความจำเป็นก่อนหลัง เพื่อให้มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยบูรณาการร่วมกับกิจกรรมหรือขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี

3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ชุมชนเห็นว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หน่วยงาน องค์กร และกลุ่มต่างๆ ในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุร่วมกัน โดยการนำโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ร่วมกันวางแผนนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยบูรณาการร่วมกับกิจกรรมหรือวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้กิจกรรมหรือโครงการที่กำหนดไว้เกิดขึ้นจริงกับผู้สูงอายุในชุมชนต่อเนื่องทั้งปี

4) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล ชุมชนเห็นว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หน่วยงาน องค์กร และกลุ่มต่างๆ ในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลโครงการและกิจกรรมการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุร่วมกัน โดยกำหนดแนวทางในการประเมินผลเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนดำเนินกิจกรรม ระหว่างดำเนินกิจกรรม และหลังการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ได้รับทราบถึงความก้าวหน้า ผลสำเร็จของโครงการ และปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดแนวทางในการประเมินให้สอดคล้องกับช่วงเวลาของการดำเนินกิจกรรมต่างๆ แล้วนำผลประเมินผลมาสรุปร่วมกันเพื่อเปรียบเทียบผลสำเร็จของโครงการกับเกณฑ์ชี้วัดที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน

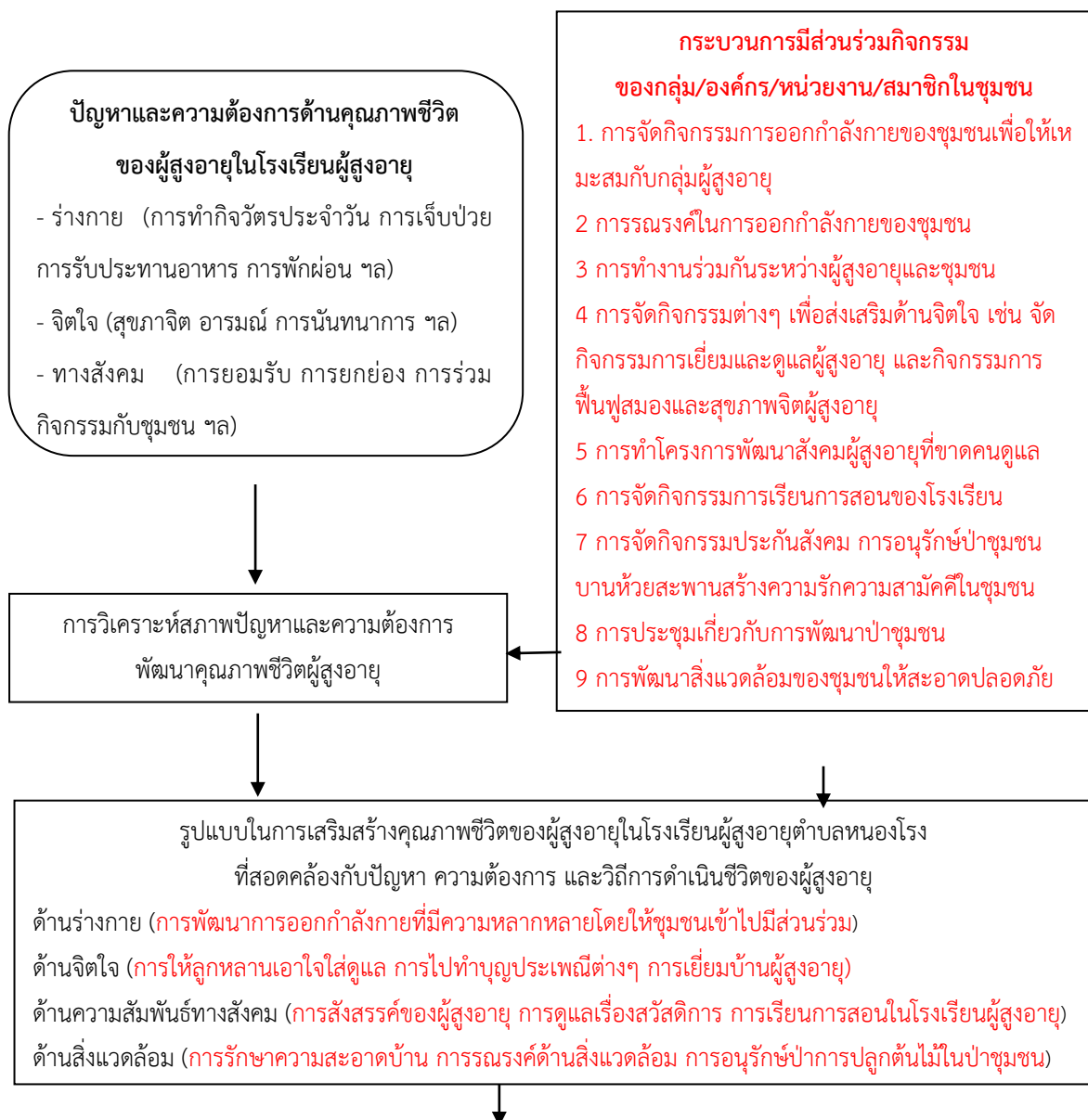

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

5. รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโธง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุต้องเกิดจากการดำเนินงานระหว่างภาคีเครือข่ายในพื้นที่และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันคิดพัฒนา กิจกรรมเพื่อนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้งคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล

โดยสรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชุมชนในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโธง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี มีรูปแบบดังแผนภาพต่อไปนี้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง

(1. มีสุขภาพร่างกายที่ดี ,2. มีสุขภาพจิตใจที่ดี ,3. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ,4. มีสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี

ภาพแสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชุมชนในโรงเรียนผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

1. **คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ** โดยภาพรวมผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาแยกรายด้านพบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านร่างกายตามลำดับ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความสุขกับสิ่งที่อยู่รอบข้าง รู้สึกว่าตนเองมีประโยชน์ต่อผู้อื่น รวมถึงความพร้อมที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครอบครัวและสภาพแวดล้อมที่ดีมีส่วนทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดี โดยได้รับการยอมรับ เอาใจใส่จากคนในครอบครัว และร่วมกิจกรรมกับเพื่อนบ้าน สอดคล้องกับการศึกษาของ สะอาด กาดิโน (2554) ศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเจ๊ะบิลัง อำเภอมือเมือง จังหวัดสตูล พบว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเจ๊ะบิลัง อำเภอมือเมืองสตูล จังหวัดสตูลภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดีอันดับหนึ่ง คือ ด้านจิตใจ รองลงมาคือ ด้านร่างกาย ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ส่วนด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับไม่ค่อยดี และสอดคล้องกับ ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์ (2554) ศึกษาแบบการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุในเขตชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ในระดับมากทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสภาพสิ่งแวดล้อม

1.1 **คุณภาพชีวิตด้านร่างกายของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง** โดยภาพรวมผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้าน จิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากสุขภาพของผู้สูงอายุมีความเสื่อมโทรมตามวัย ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการทำลายตนเอง (Autoimmunity Theory) ที่กล่าวว่าบุคคลเมื่ออายุมากขึ้น ร่างกายจะสร้างภูมิคุ้มกันน้อยลง แต่มีการสร้างภูมิคุ้มกันทำลายตนเองมากขึ้น ทำให้ร่างกายต่อสู้เชื้อโรคและสิ่งแปลกปลอมไม่ดีทำให้เกิดการเจ็บป่วยได้ง่าย สอดคล้องกับการศึกษาของ วรดา รุ่งเรือง (2562) ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเขตภาคกลางของประเทศไทยพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านสุขภาพกายโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และของ ปิยภรณ์ เลาบุตร (2557) ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนหมู่ 7 ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี พบว่าโดยภาพรวมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับค่อนข้างดี เมื่อจำแนกตามรายด้านคือ อันดับ 1 ด้านสิ่งแวดล้อม อันดับ 2 ด้านร่างกาย อันดับ 3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อันดับ 4 ด้านจิตใจ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

1.2 คุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง ในภาพรวมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านจิตใจได้มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อเน้นการเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจิตจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม การแสดงออกทางกายและทางอารมณ์ของผู้สูงอายุที่เห็นได้ชัดเจน การจัดกิจกรรมเสริมทางด้านจิตใจจะต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น การดูแลเอาใจใส่โดยการพูดคุยอย่างสม่ำเสมอ ให้ความรัก การยอมรับนับถือ การให้ความเคารพยกย่อง การให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ โดยการแสดงออกถึงความเข้าใจ และการเอื้ออาทรแก่ผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ วรดา รุ่งเรือง (2562) ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเขตภาคกลางของประเทศไทยพบว่า คุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเขตภาคกลางของประเทศไทยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และอันดับที่ สนนอย ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ และสุรัชย์ ปิยานุกูล (2559) ศึกษาแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า ด้านจิตใจผู้สูงอายุมีสภาพความเป็นอยู่ดี อบอุ่น มีความเหมาะสม ความสัมพันธ์กับครอบครัวชุมชน ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมพอสมควร ด้านสภาพแวดล้อม ลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุมีความเหมาะสม สำหรับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง

1.3 คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์สังคมของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในโรงเรียนผู้สูงอายุได้รับการยอมรับจากชุมชน คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ โดยสิ่งเหล่านี้เป็นการตอบสนองความต้องการทางด้านสังคมของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว มิตรสหายและเพื่อนบ้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุได้รับการดูแล เอาใจใส่จากคนในครอบครัว สอดคล้องกับ อภินันท์ สนนอย ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ และสุรัชย์ ปิยานุกูล (2559) ศึกษาแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านความสัมพันธ์ทางสังคมอยู่ในระดับสูง และ ยุพิน ทรัพย์แก้ว (2556) ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของศูนย์ความเป็นเลิศด้านการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พบว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ผ่านหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีร้อยละ 93.33 โดยคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านความสัมพันธ์ทางสังคมทำให้ได้เพื่อน รอยยิ้ม ความสบายใจและความสุขที่ได้ร่วมกิจกรรมจิตอาสาดูแลผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

1.4 คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรงได้รับการดูแลและด้านที่อยู่อาศัยอย่างเป็นสัดส่วน ช่วยดูแลความสะอาด จัดหาสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นให้อย่างเพียงพอ ครอบครัวมีความเข้าใจมากขึ้น สอดคล้องกับศึกษาของ วีระพงษ์ พรายภิรมณ์ (2557) ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลสวนส้ม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร พบว่าคุณภาพชีวิตด้านที่พักอาศัยในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี โดย

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ประชาชนให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งกับการมีบ้านสภาพคงทนถาวรและปลอดภัยเมื่อมีฝนหรือพายุและประชาชนให้ความสำคัญเป็นอันดับสองกับบ้านอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง ได้แก่ การให้คุณค่าของตนเอง การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน และการสนับสนุนทางสังคม พบว่า โดยรวมผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแยกรายด้านพบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่ทุกคนในสังคมต้องแข่งขันกัน ทำให้ให้ความสำคัญกับตนเองและคนในครอบครัวมากกว่าคนอื่นๆ ส่งผลให้ค่านิยมเรื่องการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การสนับสนุนคนอื่นๆ ในสังคมลดน้อยลงไป ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของ อะเคื่อ กุลประสูตติติก และคณะ (2557) ศึกษาการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร พบว่าผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตในระดับสูง และโมเดลเส้นทางปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดจากการมองโลกในแง่ดี รองลงมาคือการสนับสนุนทางสังคม การเห็นคุณค่าในตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตนเอง ตามลำดับ โดยการมองโลกในแง่ดีและการสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ส่วนการเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยส่งผ่านการมองโลกในแง่ดี ตัวแปรทั้งหมดอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ ร้อยละ 54 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Thomopoulou et al. (2010) ศึกษาความแตกต่างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและความโดดเดี่ยวหรือความว้าเหวของผู้สูงอายุจากการศึกษา พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพศชายสูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีการสมรสสูงกว่าผู้สูงอายุที่หย่าร้างและผู้สูงอายุที่เป็นหม้าย ระดับความโดดเดี่ยวหรือความว้าเหวของผู้สูงอายุเพศหญิงสูงกว่าผู้สูงอายุเพศชาย ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสซึ่งมีการติดต่อลูกหลานจะมีความโดดเดี่ยวหรือความว้าเหวน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพหย่าร้างและผู้สูงอายุที่มีสถานภาพเป็นหม้าย นอกจากนี้ยังพบอีกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีสถานภาพเป็นหม้ายจะมีความเจ็บปวดทางจิตใจในเรื่องความโดดเดี่ยวหรือว้าเหวจากการสูญเสียคนที่รักอย่างเห็นได้ชัด

3. ความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ผลการศึกษาความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง ใน 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ผู้สูงอายุมีความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย โดยการพัฒนากิจกรรมการออกกำลังกายที่มีความหลากหลายโดยให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วม ส่วนความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านจิตใจโดยการให้ลูกหลานเอาใจใส่ดูแล การไปทำบุญในวันสำคัญต่างๆ และการเยี่ยมบ้านร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและชุมชน สำหรับความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่ การจัดกิจกรรมสังสรรค์ของ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ผู้สูงอายุ การดูแลเรื่องสวัสดิการต่างๆ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนผู้สูงอายุ และความ ต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมโดยการรักษาดูแลสุขภาพสะอาดบ้าน การรณรงค์ด้าน สิ่งแวดล้อมการอนุรักษ์ป่าและการปลูกต้นไม้ในป่าชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากในตามหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตต้อง ให้ผู้สูงอายุพัฒนาตนเองเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ปรับปรุงการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องและรองรับกับ การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การที่ผู้สูงอายุเสนอความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุรู้จักตัวเองว่าสิ่งที่ต้องการสอดคล้องกับบริบทของตนเองและชุมชนซึ่งสามารถ เสริมสร้างคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมครอบคลุมทั้ง 4 มิติ คือ ร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และ สิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ ธันว บัวมี (2560) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต เทศบาลตำบลหนองน้อย อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท พบว่า แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้าน ความต้องการออกกำลังกายในรอบหนึ่งสัปดาห์อย่างสม่ำเสมอ ให้มีการจัดอุปกรณ์ สถานที่ และบุคลากรใน การส่งเสริมการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกเดือน การเยี่ยมบ้าน ผู้สูงอายุ และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในด้านความรู้ในการดูแลสุขภาพโดยกลุ่มผู้สูงอายุเอง และ การได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเพื่อเพิ่มบทบาทผู้สูงอายุในสังคม

4. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบล หนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โครงสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียน ผู้สูงอายุตำบลหนองโรง มีประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผลการศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าควรต้องเริ่มต้นจากครอบครัว โดยมุ่งเน้นให้ ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ สมาชิกในครอบครัวสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกในครอบครัวได้มากกว่าคนนอก โดย สมาชิกในครอบครัวต้องเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจกำหนดกิจกรรมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุใน วิทยาลัยผู้สูงอายุร่วมกับสมาชิกในชุมชน หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน ส่วน ใหญ่เห็นว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนต้องเข้ามาร่วมวางแผนการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุร่วมกัน โดยการนำโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ร่วมกันตัดสินใจมาวางแผน จัดลำดับความจำเป็นก่อนหลังให้มีความ สอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยบูรณาการร่วมกับกิจกรรมหรือขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนในการ เสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้าน สิ่งแวดล้อม ให้มีกิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ตลอดทั้งปี 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนต้องเข้ามาร่วมปฏิบัติการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุร่วมกัน โดยนำโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ร่วมกันวางแผนไปสู่การลงมือปฏิบัติให้มีความสอดคล้องกับบริบทของ ชุมชน บูรณาการร่วมกับกิจกรรมหรือวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ของผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน ให้กิจกรรมที่กำหนดไว้เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในชุมชนตลอดทั้งปี และ 4) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลโครงการและกิจกรรมการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุร่วมกัน โดยกำหนดแนวทางในการประเมินผลเป็น 3 ระยะ คือ การประเมินผลก่อนดำเนินกิจกรรมโครงการ ระหว่างดำเนินกิจกรรมโครงการ และหลังการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ได้รับทราบถึงความก้าวหน้าของโครงการ ผลสำเร็จของโครงการ และปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมโครงการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดแนวทางในการประเมินให้สอดคล้องกับช่วงเวลาของการดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ แล้วนำผลมาสรุปร่วมกันเพื่อเปรียบเทียบผลสำเร็จกับเกณฑ์ชีวิตที่ได้กำหนดไว้

สรุปแล้วรูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ต้องเกิดจากการดำเนินงานระหว่างภาคีเครือข่ายในพื้นที่และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันคิดพัฒนากิจกรรมเพื่อนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อม ร่วมกับการตระหนักรู้ของประชาชน โดยนำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสร้างจุดร่วมในการรวมพลังชุมชนอย่างเข้มแข็ง ใช้หลักการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงาน ได้แก่ การตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล โดยสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมของชุมชนที่มีความพร้อมในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ผลการศึกษาสอดคล้องกับ ธันว บัวมี (2560) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองน้อย อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท พบว่าแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านความต้องการออกกำลังกายให้มีการจัดอุปกรณ์ และสถานที่ และบุคลากรในการส่งเสริมการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและจัดให้มีกีฬาผู้สูงอายุปีละครั้ง ด้านการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกเดือน ให้มีการตรวจสุขภาพแบบเชิงรุก ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านความรู้ในการดูแลสุขภาพโดยกลุ่มผู้สูงอายุเอง และการได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชนเพื่อเพิ่มบทบาทผู้สูงอายุในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัย ฤทธิชัย แกมนา และสุภัชชา พันเลิศพาณิชย์ (2559) ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดหัวฝาย ตำบลสันกลาง อำเภอกพาน จังหวัดเชียงราย พบว่าโครงการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ กิจกรรมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กิจกรรมธรรมบำบัด กิจกรรมช่วงผญา กิจกรรมออกกำลังกาย กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และกิจกรรมอาชีพเสริมสำหรับผู้สูงอายุ และโครงการส่งเสริมและยกระดับศักยภาพการศึกษาของผู้สูงอายุด้วยภูมิปัญญาไทยพื้นบ้านแห่งล้านนาของโรงเรียนผู้สูงอายุคือ การออกกำลังกายและกีฬาผู้สูงอายุ การประกอบอาชีพเสริมรายได้ สอดคล้องกับ สมคิด แนวระโทก (2559) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา พบว่าแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยควรสนับสนุนการปรับปรุงทางเดินสำหรับผู้สูงอายุ ด้านสังคม

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ควรจัดกิจกรรมหรือโครงการในวันสำคัญต่างๆ โดยให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นครอบครัว ด้านสุขภาพ ควรร่วมกันปฏิบัติงานกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในด้านนันทนาการควรส่งเสริมและสนับสนุน วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของผู้สูงอายุ ด้านความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองควรจัดกิจกรรมหรือโครงการอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวอย่างจริงจังสม่ำเสมอ และสอดคล้องกับ จรรยา วัณษ์พรหม ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ นวลฉวี ประเสริฐสุข และนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2558) ศึกษาการมีส่วนร่วมของ ชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุมีความสุขความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่สามารถ สนองตอบต่อคุณภาพชีวิตใน 4 มิติ คือ ร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา/การเรียนรู้ ทำให้เกิดกระบวนการมี ส่วนร่วมของชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมสัจจเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและกิจกรรมสานวัยใส่ใจผู้สูงอายุ ที่ร่วมดำเนินการกับชุมชน เกิดการ บูรณาการความรู้และกิจกรรมในชุมชนผ่านการสรุปบทเรียนจาก ประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน โดยการดำเนินการต่อเนื่องของชุมชนที่ประกอบด้วย แกนนำผู้สูงอายุ คนวัย อื่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือด้านร่างกาย และทางสังคม โดยให้หน่วยงาน สาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เข้าไปสนับสนุนโดย ให้ผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับครอบครัวและชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกมีคุณค่าใน ตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย และด้านสังคมมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในตำบลหนองโสมมากขึ้น
2. ควรทำการวิจัยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกำหนดรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับ บริบทของชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี

เอกสารอ้างอิง

จรรยา วัณษ์พรหม ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ นวลฉวี ประเสริฐสุข และนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2558). การมีส่วนร่วม ของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. บทความวิจัย. สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และ ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม 2558

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

- ธันว บัวมี. (2560). แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองน้อย อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท. รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ (Proceedings) การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 17.
- ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. (2554). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุในเขตชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปิยภรณ์ เลาบุตร. (2557). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนหมู่ 7 ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยุพิน ทรัพย์แก้ว (2556) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของศูนย์ความเป็นเลิศด้านการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช วารสารการพยาบาลและการศึกษา ปี26 ที่ 9 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน.
- วรดา รุ่งเรือง. (2562). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเขตภาคกลางของประเทศไทย. วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562)
- วีระพงษ์ พรายภิรมณ์. (2557). คุณภาพชีวิตประชาชนในตำบลสวนส้ม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ศิวลาภ สุขไพญ์วัฒน์. (2560). บทบาทของผู้สูงอายุต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศไทย. บทความวิจัย. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ปีที่ 9 ฉบับที่ 17 มกราคม – มิถุนายน.
- ศิริลักษณ์ รื่นวงศ์. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหัวฝั อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สะอาด กาดิโตน. (2554). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเจ๊ะบิลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล. สาระนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุภารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2557). สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1:73-82.
- ฤทธิชัย แกมมณาค และสุภัชชา พันเลิศพาณิชย์ (2559) ศึกษาแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดหัวฝาย ตำบลสันกลาง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ฉบับพิเศษ ปีที่ 11 สิงหาคม.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

สมคิด แนวกระโทก. (2559). **แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอจากราช จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. (2559)**. สำนักนายกรัฐมนตรี.

อะเคื้อ กุลประสูติติลล และคณะ. (2557). **การวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร**. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

อาคม ปฐมสีมากุล. (2551). **ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี**. การศึกษาอิสระสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อภิรักษ์ สมน้อย ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ และสุรัชย์ ปิยานุกูล. (2559). **รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดบุรีรัมย์**. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2559

Best, John W. (1977). **Research in Education**. 3rd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall, Inc.

Thomopoulou, I., Thomopoulou, D., and Koutsouki, D. (2010). **The differences at quality of life and loneliness between elderly people**. Biology of Exercise.